

RAAP-NOTITIE 1018

Plangebied Koekendaal te Doetinchem

Gemeente Doetinchem

Archeologisch vooronderzoek:

een bureau- en inventariserend veldonderzoek

RAAP

Adviesbureau

Archeologisch

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Doetinchem

Titel: Plangebied Koekendaal te Doetinchem, gemeente Doetinchem;
archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: februari 2005

Auteur: *drs. A.M.V. Meij*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2005\DOKL\N01018-DOKL.qxd

Projectcode: DOKL

Projectleider: drs. A.M.V. Meij

Projectmedewerkers: ing. W.M.E. van der Zijpp & ing. F.R.M.P. Miedema

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van gemeente Doetinchem heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 11 en 12 januari 2005 een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in verband met de geplande herinrichting van het plangebied Koekendaal in de gemeente Doetinchem. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Voor het plangebied gold bij aanvang van het veldonderzoek een middelmatige tot hoge archeologische verwachting voor sporen van bewoning uit alle archeologische perioden vanaf het Laat Paleolithicum. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied in een rivierduinlandschap en de aanwezigheid van bekende archeologische vindplaatsen in de nabije omgeving. Als gevolg van bodemverstorende activiteiten zoals ontgravingen en egalisaties lijkt het echter waarschijnlijk dat de bodem (en eventuele archeologische resten daarin) in een aanzienlijk deel van het plangebied is verstoord.

Tijdens het inventariserend archeologisch veldonderzoek zijn geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van gemeente Doetinchem heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 11 en 12 januari 2005 een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in verband met de geplande herinrichting van plangebied Koekendaal in de gemeente Doetinchem. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied (circa 12 ha) ligt direct ten zuidoosten van de bebouwde kom van Doetinchem en wordt omsloten door de Dennenweg, Rekhemseweg, Kampstraat en de Koekendaalseweg (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 40F van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 219.000/440.800. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied niet bebouwd en was het in gebruik als grasland en akkerland.

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het inventariserend archeologisch veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt in een rivierduinlandschap met reliëfrijke en reliëfarme rivierduingronden (Scholte Lubberink, 1997). Ten zuiden van het rivierduinlandschap ligt het lager gelegen rivierenlandschap van de Oude IJssel, waarvan de beginfasedatering op basis van onder andere ¹⁴C-dateringen is gesteld op circa 12.000 voor Chr. (Berendsen & Stouthamer, 2001). Aan het einde van de laatste ijstijd waaide zand vanuit de droge riviervlakte op en werd vervolgens langs de randen op hogere (terras-)delen afgezet. In het gebied rondom Doetinchem zijn op deze wijze rivierduinen gevormd vanaf het Late Dryas (circa 11.000 voor Chr.; Berendsen, 1996).

Het westelijke deel van het plangebied is plaatselijk vergraven en/of geëgaliseerd (Stiboka/RGD, 1985).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit veldpodzolgronden (leemarm en zwak lemig fijn zand) en vorstvaaggronden (leemarm en zwak lemig fijn zand) met een grondwatertrap V en VII (Stiboka, 1975).

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. Uit de nabije omgeving, op maximaal 750 m ten (zuid)oosten van het plangebied, zijn meerdere archeologische vindplaatsen bekend. Deze vindplaatsen liggen in

hetzelfde rivierduinlandschap als het plangebied en hebben betrekking op archeologische resten uit het Paleolithicum tot en met de Late Middeleeuwen (o.a. ARCHIS-waarnemingsnummers 3419, 3396 en 16812).

Twee archeologische vindplaatsen hebben onder andere betrekking op fragmenten aardewerk uit de periode Laat Neolithicum (ARCHIS-waarnemingsnummers 3415 en 16812). Het betreffen fragmenten Standvoetbeker-aardewerk die geassocieerd kunnen worden met de Enkelgrafcultuur. Deze Neolithische cultuur werd voorheen aangeduid als de Standvoetbekercultuur. In tegenstelling tot de mensen van de Trechterbekercultuur, die de overledenen in collectieve grafkamers lieten bijzetten, werden de overledenen van de Enkelgrafcultuur bijgezet onder een eigen grafheuvel.

Archeologische verwachting

Op de archeologische verwachtingskaart van Doetinchem is het plangebied aangeduid als een gebied met een hoge en middelmatige verwachting voor sporen van bewoning uit alle archeologische perioden vanaf het Laat Paleolithicum. Bovendien zijn grote delen van het plangebied als verstoord aangegeven op deze kaart (Scholte Lubberink, 1997). Voor het plangebied gold bij aanvang van het veldonderzoek een middelmatige tot hoge archeologische verwachting. Deze verwachting is gebaseerd op de landschappelijke ligging van het plangebied in een rivierduinlandschap en de aanwezigheid van bekende archeologische vindplaatsen in de nabije omgeving.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn in het kader van het karterend booronderzoek 70 boringen verricht (figuur 2). De boringen zijn evenredig verdeeld over het plangebied en waar mogelijk geplaatst in raaien met een onderlinge afstand van 40 m. De afstand tussen de boringen in een raai bedraagt 50 m. De boringen in een raai verspringen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstaat. Op deze wijze wordt een grid verkregen waarbij met het geplande aantal boringen de grootste trefkans wordt bereikt.

De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten archeologische resten uit de periode Late Bronstijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 2,4 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn onder meer conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

Tijdens het booronderzoek heeft een oppervlaktekartering plaatsgevonden. Over het gehele oppervlak was sprake van een goede vondstzichtbaarheid.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Verspreid over het plangebied hebben afgravingen en/of egalisaties plaatsgevonden. Deze activiteiten hebben ertoe geleid dat in een groot gedeelte van het plangebied het oorspronkelijke bodemprofiel is verdwenen. Hier wordt de bodem gekenmerkt door een AC-profiel (figuur 2).

De top van het bodemprofiel in het plangebied is tot circa 40 cm -Mv verstoord. Onder deze verstoring bevindt zich een C-horizont bestaand uit matig grof (licht)(geel)grijs zand. Dit zand kan als rivierduinzand worden aangemerkt.

Deze rivierduinzanden worden gerekend tot het Laagpakket van Delwijnen, dat deel uitmaakt van de Formatie van Boxtel (www.nitg.tno.nl). In deze rivierduinzanden is plaatselijk een restant van een B-horizont aangetroffen, bestaand uit roodbruin, matig grof zand. Op verschillende plaatsen in het plangebied is deze B-horizont verdwenen. Hier is echter nog wel een overgangslaag bestaand uit een BC-horizont waargenomen (figuur 2).

In de boringen 3 en 7 is een intact bodemprofiel aangetroffen. Hier bevindt zich onder de verstoring een Aa-horizont, gevolgd door een E-horizont op een gemiddelde diepte van 60 cm -Mv. Op circa 80 cm -Mv bevindt zich een B-horizont die een gemiddelde dikte heeft van 15 cm. Op circa 95 cm -Mv is een overgangslaag waargenomen bestaand uit een BC-horizont. De C-horizont bevindt zich op circa 110 cm -Mv.

Vijf boringen vertonen een afwijkende bodemprofielopbouw (boringen 30, 42, 49, 50 en 55). Hier komen op wisselende diepten (tussen 30 en 125 cm -Mv) veen-insluitingen voor.

In boring 2 is een geheel verstoord bodemprofiel vastgesteld.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek (booronderzoek en oppervlaktekartering) zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Er is dan ook geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Verspreid over het plangebied hebben grote bodemverstoringen plaatsgevonden. Deze verstoringen bestonden uit het vergraven en egaliseren van het plangebied. Dit heeft ertoe geleid dat in een groot gedeelte van het plangebied het oorspronkelijke bodemprofiel is verdwenen. Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten en de aangetoonde grootschalige bodemverstoringen wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. De geplande ingrepen kunnen ten aanzien van archeologische waarden zonder beperkingen worden uitgevoerd.

Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (ROB) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988).

Literatuur

Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 1996. *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Scholte Lubberink, H.B.G., 1997. Gemeente Doetinchem, landelijk gebied en stads-kern; archeologische inventarisatie en verwachtingskaart. *RAAP-rapport 293*. Stichting RAAP, Amsterdam.

Stiboka, 1975. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 40 Oost Arnhem*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Stiboka/RGD, 1985. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 40 Arnhem*. Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.

Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

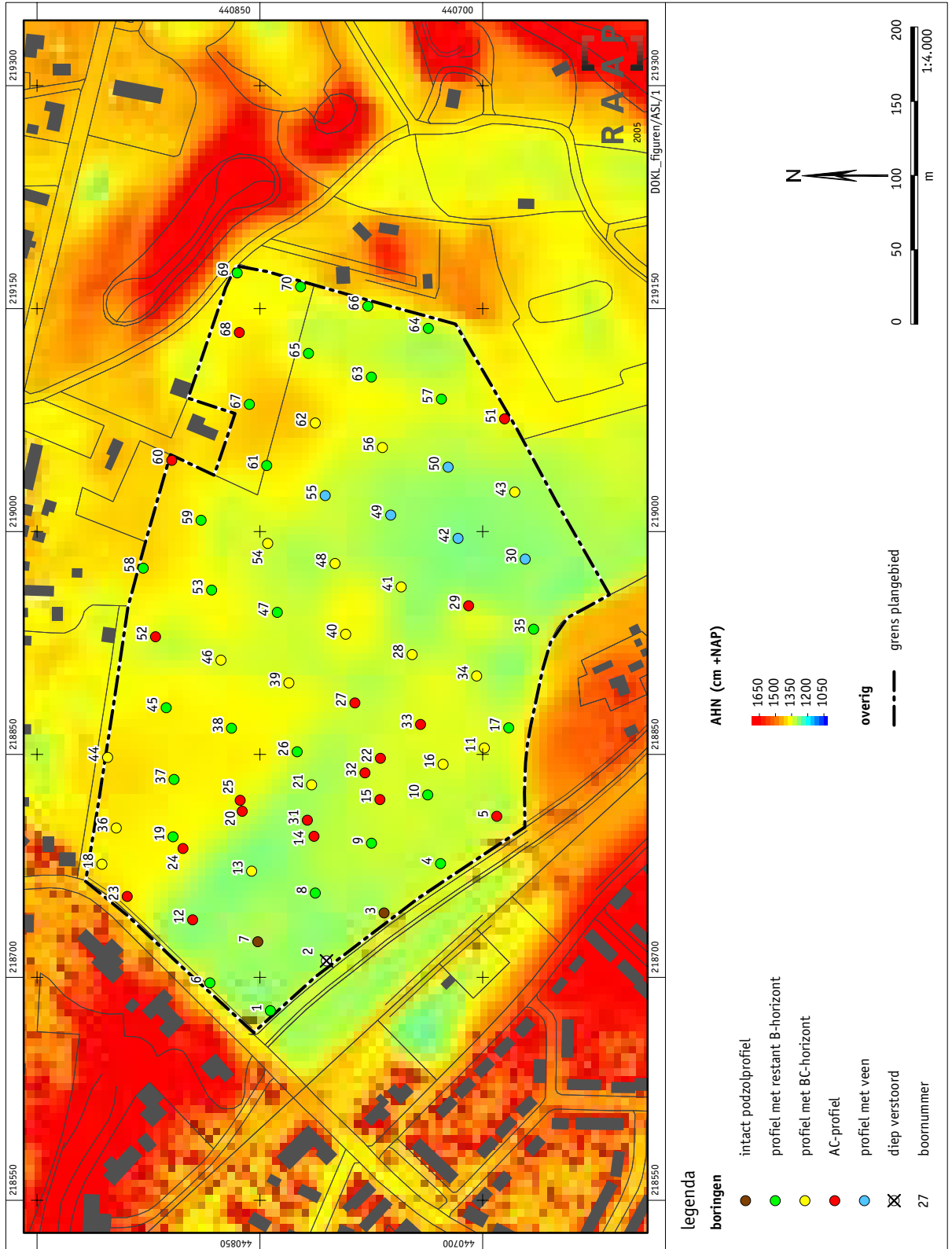
¹⁴C-datering	(ook wel C14- of C ¹⁴ -datering) Bepaling van gehalte aan radio-actieve koolstof ¹⁴ C van organisch materiaal (hout, houtskool, veen, schelpen e.d.) waaruit de ¹⁴ C-ouderdom kan worden afgeleid. Deze ouderdom wordt opgegeven in jaren vóór 1950 na Chr. (jaren BP) met daaraan toegevoegd de aan de meting verbonden mogelijke afwijking (standaarddeviatie).
Dryas	Laatste gedeelte van het Laat-Weichselien, ca. 20.000-10.000 jaar geleden.
horizont	Een bodemlaag waarin zich bepaalde bodemkundige processen afspelen.
leem	Grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).
podzol	Bodem met een uitspoelingslaag (E-horizont) en een inspoelingslaag (B-horizont). Het proces van het uitloggen van de E-horizont en de vorming van een B-horizont door inspoeling van amorfe humus en ijzer wordt podzolering genoemd.
rivierduin	Door uitstuiving uit een riviervlakte hierlangs ontstaan duin (in Nederland meestal Weichselien of Vroeg Holoceen van ouderdom).
terras (rivier-) vaaggronden	Door een rivier verlaten en daarna versneden dalbodem. Minerale gronden zonder duidelijke podzol-B-horizont, zonder briklaag en zonder minerale eerdlaag.
veen	Geheel of grotendeels uit enigszins ingekoolde, maar nauwelijks vergane plantenresten opgebouwde afzetting.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Ligging plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Resultaten booronderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 2. Resultaten booronderzoek.